

Починок Є.А.

**Ергономічні умови формування безпечного освітнього
середовища сучасної початкової школи**

У складних процесах реформування системи освіти перспективним є концепція гуманізації середовища шляхом створення сприятливих умов для суб'єктів педагогічного процесу, які повинні сприяти збереженню здоров'я і працездатності вчителя та учнів на протязі тривалого часу і тим самим забезпечувати ефективність навчальної та педагогічної діяльності.

Зіставно-порівняльний аналіз літератури переконує, що середовище визначається науковцями як один із чинників формування особистості. В умовах становлення Нової української школи акцентується увага на створенні безпечного та комфортного сучасного освітнього середовища, що передбачає переосмислення та зміну фізичного, просторово-предметного оточення, програм та засобів навчання. Організація так званих навчальних центрів (осередків) у Новій українській школі повинна сприяти не лише індивідуалізації навчального процесу, а й забезпечувати освітні потреби та інтереси дітей, сприяти збереженню їх психічного та фізичного здоров'я, розвитку особистості кожного школяра. Тобто, організація простору сучасної початкової школи повинна враховувати фізіологічні характеристики суб'єктів освітнього процесу, їх соціально-психологічні особливості (взаємодія між учасниками, протікання комунікативних процесів, згуртованість колективу тощо) і, в той же час, забезпечувати організацію роботи дітей у парах, у малих групах та індивідуально, формувати самостійність та креативність, створювати умови для забезпечення дослідницької діяльності дітей.

Ергономічні умови формування безпечного освітнього середовища школи складають сукупність специфічних чинників, які впливають на обсяг і тривалість навчально-інформаційного, психофізіологічного та емоційного навантаження в процесі навчально-виховної діяльності учителів і учнів.

Умови праці в процесі навчання визначаються сукупністю елементів навчального середовища, які впливають на працездатність і самопочуття учня та учителя. У педагогічній ергономії розрізняють такі умови праці: санітарно-гігієнічні, методичні, психофізіологічні та естетичні.

Регуляція мікроклімату середовища (повітряно-теплого режиму, фізичних параметрів повітря, стану іонізації та хімічного складу повітря), забезпечення максимально сприятливого освітлення середовища класу (природне і штучне), оптимізація рівня шумового фону під час навчального процесу у школі складають групу санітарно-гігієнічних умов праці суб'єктів педагогічного процесу.

Методичні умови праці визначаються принципами і методами навчання, які необхідно постійно удосконалювати з метою забезпечення найбільш сприятливих умов праці для учнів. Це, в свою чергу, спричинить помітне підвищення ефективності навчально-виховного процесу, якості знань учнів, їх практичних умінь і навичок. Одним із найважливіших моментів методичної роботи вчителя, спрямованих на удосконалення умов навчальної роботи школярів, є раціональна послідовність виконання завдань та застосування засобів і методів, які зменшують м'язове і розумове навантаження, оптимальний розподіл праці, короткі маршрути рухів, а також своєчасне забезпечення робочого місця всім необхідним приладдям

Психофізіологічні умови праці учнів визначаються чинниками, які пов'язані з особливостями пам'яті, сприймання, уваги, емоційної сфери та мислення дітей, а також з характером фізичних зусиль, який визначається тривалістю та силою динамічного та статичного м'язового навантаження. Тобто, з ергономічної точки зору, при формуванні дизайну сучасного освітнього простору, враховують психофізіологічні характеристики органів зору, слуху, нюху, дотику суб'єктів педагогічного процесу. Крім того, групу психофізіологічних умов діяльності, які лежать у основі профілактики втоми у навчальному процесі, доповнюють наявність чи відсутність монотонності в

роботі (тривалість операцій та змістовність навчальної діяльності), темп роботи, режим праці та відпочинку молодших школярів.

Вагоме значення для формування безпечного освітнього простору Нової української школи мають естетичні умови, що передбачають забезпечення кольорової і світлової гами у робочому просторі учнів, а також художнє оформлення експозицій, шкільних меблів, засобів навчання, шкільного приладдя тощо. Не можна недооцінювати впливу рослин на атмосферу класної кімнати та, відповідно, на емоції та самопочуття школярів та вчителя. У системі заходів з покращення умов праці велике значення має підбір оздоровчої флори, яка сприяє нормалізації складу повітря, зняттю нервово-емоційної та зорової втоми, естетичному оформленню інтер'єру шкільних приміщень.

Реалізація концепції «Нова українська школа» потребує інноваційних рішень і підходів до проектування сучасного освітнього середовища, що забезпечить оптимізацію рівня технічного і дидактичного оснащення навчального процесу, характеру і послідовності дій, організації робочих місць, режимів праці та відпочинку, повноформатний візуальний і комунікаційний контакт учасників освітнього процесу. Соціальної безпеки та психофізіологічної комфортності учнів та педагогів можна досягти шляхом забезпечення ергономічних умов формування сучасного освітнього простору початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воловиченко А. И. Совершенствование организации трудового обучения в школьных мастерских / А. И. Воловиченко. – К. : Рад. шк., 1987. – 208 с.
2. Карапузова Н.Д. Основи педагогічної ергономіки: навч. посіб. / Н.Д. Карапузова, Є.А. Зімниця, В.М. Помогайбо. – К.: Академвидав, 2012. – 192 с. – (Серія «Альма-матер»).